

แนวทางการใช้หลักสูตรอาเซียนศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

GUIDELINES FOR ASEAN STUDIES CURRICULUM IMPLEMENTATION IN ELEMENTARY
SCHOOL UNDER ON THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION

นายทัชชา ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา *

Tuchcha Parakawong Na Ayutthaya

ผศ.ดร.ยศวีร์ สายฟ้า **

Asst. Prof. Yotsawee Saifah, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของการนำหลักสูตรอาเซียนศึกษาไปใช้ในระดับประถมศึกษา 2) เพื่อสังเคราะห์และนำเสนอแนวทางการใช้หลักสูตรอาเซียนศึกษาระดับประถมศึกษา โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างครูซึ่งปฏิบัติหน้าที่การสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่อยู่ในโครงการ ASEAN Learning School จำนวน 151 โรงเรียน จำนวน 302 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive selection) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม และ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอแนวทางการใช้หลักสูตรอาเซียนศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาโดยผู้วิจัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการเตรียมความพร้อม การคัดเลือกครูสอนอาเซียนศึกษาโดยภาพรวมในโรงเรียนต่างๆ ส่วนใหญ่พบว่าไม่ได้คัดเลือกครูตามความรู้ ความถนัด และประสบการณ์ที่มี ครูมีความคิดเห็นว่าหลักสูตรอาเซียนศึกษาที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันในบางเรื่องมีขอบเขตที่กว้างจนเกินไป 2) ด้านการบริหารหลักสูตร โรงเรียนส่วนใหญ่มีการวางแผนบริหารจัดการเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรแต่ก็ยังพบปัญหาในบางครั้ง ได้แก่ ครูผู้สอนยังไม่ทำงานสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน 3) ด้านการจัดการเรียนการสอน ครูมีการใช้วิธีสอนและวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย แต่ก็ยังพบว่าการจัดการเรียนการสอนยังไม่บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรในบางข้อ ได้แก่ นักเรียนสามารถสื่อสารได้อย่างน้อย 2 ภาษา คือ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ 4) ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ครูส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า ต้องการได้รับการอบรมเกี่ยวกับเทคนิค วิธีการสอน วิธีการจัดทำสื่อการสอนอาเซียนศึกษา เพิ่มเติม ซึ่งการจะใช้หลักสูตรอาเซียนศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ต้องอาศัยความร่วมมือ การวางแผน การระดมความคิดจากหลายๆ ฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และนักเรียน จึงจะประสบความสำเร็จ

* หน่วยงานสังกัด นิติมหาบัณฑิตสาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: Teacher_pea@hotmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน.

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: Yotsawee.s@gmail.com

ISSN1905-4491

Abstract

This research aimed 1) to study the conditions and problems of implementing an ASEAN Study course in elementary schools and 2) to synthesize and present the guidelines of ASEAN study course implementation at the elementary level. The present study was conducted with 302 teachers who perform instruction in 151 primary schools under the Office of Basic Education Commission in the ASEAN learning school program. The instruments for data collection included a questionnaire and interview form. Data were analyzed by finding the arithmetic mean and standard deviation and synthesized to present the guidelines of ASEAN Study course implementation in primary schools.

The result found that 1) in terms of preparation, the teacher recruitment for ASEAN study courses in most schools revealed the fact that teachers were not selected based on knowledge, aptitude or experience. The teachers have the opinion that the ASEAN study course that is currently used contains too wide of a scope of contents. 2) Regarding curriculum administration, the majority of schools are planning course utilization and they sometimes encounter problems. 3) In terms of instruction, the teachers have various instructional methods and assessment formats; however, the result also shows that the instruction has not achieved the goal of the course in some aspects, such as students being able to communicate in at least two languages including Thai and English. 4) For course support and promotion, most teachers agree that they need additional training about techniques and modes of instruction as well as procedures of providing instructional media in the ASEAN study course. Nevertheless, successful implementation of the ASEAN study course in elementary schools requires cooperation, planning and brainstorming of different sectors including administrators, teachers and students.

คำสำคัญ: แนวทางการใช้หลักสูตร/อาเซียนศึกษา/หลักสูตรอาเซียนศึกษา

KEYWORDS: GUIDELINES FOR CURRICULUM IMPLEMENTATION/ASEAN STUDIES/ASEAN STUDIES CURRICULUM

บทนำ

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations หรือ ASEAN) ก่อตั้งขึ้นโดยปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration) โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของประเทศสมาชิกผู้ก่อตั้ง 5 ประเทศ คือ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สิงคโปร์ และไทย มีการลงนามที่พระราชวังสราญรมย์ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ.2510 ต่อมาประเทศสมาชิกเพิ่มขึ้นอีก 5 ประเทศ ได้แก่ ประเทศบรูไนเข้าร่วมในปี พ.ศ.2527 ประเทศเวียดนามเข้าร่วมในปี พ.ศ.2538 ประเทศลาว และประเทศพม่าเข้าร่วมในปี พ.ศ.2540 และประเทศกัมพูชาเข้าร่วมในปี พ.ศ.2542 จึงมีสมาชิกรวมกัน 10 ประเทศ เพื่อร่วมกันส่งเสริมความร่วมมือทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ มีกฎบัตรอาเซียน ซึ่งเปรียบเสมือนธรรมนูญของอาเซียนที่วางกรอบทางกฎหมายและโครงสร้างองค์กร โดยมีประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) เป็นเป้าหมายของการรวมตัวกันของประเทศสมาชิก ประกอบด้วย 3 ประชาคมซึ่งเปรียบเสมือน 3 เสาหลัก คือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคง ประชาคมเศรษฐกิจ และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน โดยโครงสร้างและกลไกการดำเนินงานของอาเซียนเป็นไปตามกฎบัตรอาเซียน (ณรงค์ โพธิ์พลกษานันท์ ,2556; ดนัย ไชโยธา ,2557)

อาเซียนเป็นภูมิภาคที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วและเป็นตัวอย่างของการรวมตัวของกลุ่มประเทศที่มีพลังต่อรองในเวทีการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ความก้าวหน้าของอาเซียนมีปัจจัยจากความไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก อันก่อให้เกิดบรรยากาศที่สร้างสรรค์และเอื้อต่อความร่วมมือระหว่างกัน ทำให้สถานการณ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เปลี่ยนผ่านจากสภาวะแห่งความตึงเครียดและการเผชิญหน้าในยุคสงครามเย็นมาสู่ความมีเสถียรภาพ ความมั่นคง และความร่วมมืออย่างใกล้ชิดในปัจจุบัน

การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของความร่วมมือเฉพาะด้านของอาเซียน ซึ่งตั้งแต่ที่เริ่มมีการจัดตั้งอาเซียน ได้มีการจัดประชุมด้านการศึกษาคั้งแรกในเดือนตุลาคม พ.ศ.2518 ชื่อว่า ASEAN Permanent Committee on Socio-Cultural Activities จากนั้นก็มีการผลักดันความร่วมมือด้านการศึกษา ทำให้การศึกษาของอาเซียนมีลักษณะเป็นทางการ มีผลในเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติมากขึ้น มีการประชุมของผู้นำในระดับรัฐมนตรีศึกษาอาเซียนด้านการศึกษาคั้งแรกเรียกว่า “Meeting of ASEAN Ministers of Education” ซึ่งจัดในเดือนธันวาคม พ.ศ.2520 การประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียน ครั้งที่ 1 ได้ถูกจัดขึ้นในลักษณะคู่ขนานไปกับการประชุมสภารัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ครั้งที่ 41 ณ ประเทศสิงคโปร์ และในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 15 ได้ผลักดันเรื่อง “การศึกษา” ให้เป็นเรื่องหลักสำหรับการประชุม เนื่องจากการศึกษามีความสำคัญในการสร้างความเป็นประชาคมอาเซียน ทำให้เกิดการเชื่อมโยงของส่วนต่างๆ เข้าด้วยกัน เป็นหุ้นส่วนกันด้านสิ่งแวดล้อมของประชาธิปไตยและสามารถอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อนอย่างกลมกลืน มีการพัฒนาและรวมตัวกันได้อย่างลงตัว อีกทั้งมีความเอื้ออาทร และตระหนักในความสำคัญของวัฒนธรรมประจำชาติที่จะเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาค การจัดการศึกษาในอาเซียน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความเข้มแข็ง ความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของอาเซียนและเศรษฐกิจโลก (ว.อำพรธณ, 2555 ;ไพโรสิทธิ์ ศรีสุทธิเกิดพร, 2555)

ในช่วงปลายปี พ.ศ.2558 เป็นช่วงที่ประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างเป็นทางการ สำหรับการเตรียมความพร้อมจะต้องมีการพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สังคม วัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม และคุณภาพของประชากร การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนซึ่งเป็นประชากรของประเทศนั้น นับได้ว่าเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่ง ที่จำเป็นจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องในทุกๆระดับชั้น (สุคนธ์ สิทธิพานนท์ และจินตนา วีรเกียรติสุนทร, 2556) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับประถมศึกษาที่การจัดการเรียนการสอนในระดับนี้จะเป็นการสร้างพื้นฐานสำหรับการเรียนของนักเรียนซึ่งจะนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันและในการศึกษาเล่าเรียนระดับที่สูงขึ้นต่อไป

หลักสูตรเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาประเภทใดและระดับใดก็ดี จะขาดหลักสูตรเสียมิได้ เพราะหลักสูตรจะเป็นโครงร่างกำหนดไว้ว่าจะให้เด็กได้รับประสบการณ์อะไรบ้างจึงจะเป็นประโยชน์ต่อเด็กและสังคม นอกจากนี้หลักสูตรยังเป็นเครื่องมือชี้ให้เห็นถึงโฉมหน้าของสังคมในอนาคตว่าจะเป็นอย่างไรอีกด้วย นักการศึกษาชาวอเมริกัน ได้กล่าวเน้นความสำคัญของหลักสูตรว่า “หลักสูตรเป็นเสมือนเครื่องนำทางให้เด็กไปสู่จุดมุ่งหมาย หลักสูตรไม่ใช่เป็นแต่เพียงแนวทางการเรียนเท่านั้น แต่ยังรวบรวมรายการและปัญหาต่างๆ ไว้อีกด้วย หลักสูตรไม่ใช่เนื้อหาวิชาแต่เป็นกิจกรรมทั้งหมดที่นำเข้ามาในโรงเรียน” ในการจัดการศึกษาที่จะบรรลุเป้าหมายได้นั้นต้องอาศัยหลักสูตรเป็นเครื่องมือนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ถ้าปราศจากหลักสูตรเสียแล้ว การจัดการศึกษาจะไม่มีวันสำเร็จลุล่วงไปตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ได้เลย หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญของการศึกษา (บุญเลี้ยง มุมทอง, 2553; แก้วตา คณะวรรณ, 2535; ฆนัท ธาตุทอง ,2550; โจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ ,2539; อ่าง บัวศรี ,2542;

มาเรียม นิลพันธ์ ,2542; แรมสมร อยู่สถาพร ,2534; สัจด์ อุทรานันท์ ,2527; สุนีย์ ภูพันธ์ ,2546; สุมิตร คุณานุกร ,2520; Armstrong David G ,1986; Beauchamp Crecrege ,1975; Tylor Ralph W ,1950)

เมื่อวิเคราะห์ประเด็นสำคัญและวิเคราะห์ความสอดคล้องของประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน กับ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ผู้วิจัยพบว่า มีมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และ สาระการเรียนรู้ที่ชัดเจนเกี่ยวกับอาเซียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คือ มาตรฐาน ส 4.2 ตัวชี้วัดข้อที่ 2 บอกความสัมพันธ์ของกลุ่มอาเซียนโดยสังเขป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ,2551; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ,2552) แต่ใช้ว่าการสอนอาเซียนศึกษาสามารถทำได้แต่เฉพาะ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เท่านั้น ครูผู้สอนในระดับชั้นอื่นๆ ยังสามารถสอนและจัดกิจกรรมเกี่ยวกับ อาเซียนได้ โดยสามารถใช้วิธีการจัดทำหน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียน โดยบูรณาการในโครงสร้างรายวิชาที่มี อยู่แล้วหรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรืออาจทำในรูปแบบของ รายวิชาเพิ่มเติมอาเซียนศึกษาโดยการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังแล้วนำมาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา และนำไปจัดทำหน่วยการเรียนรู้ ออกแบบการเรียนรู้ และเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ในการ จัดการเรียนรู้

ปัจจุบันทางกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคม อาเซียนในระดับชั้นประถมศึกษา โดยมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินงาน โครงการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งได้มีการประชุมบุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการ เตรียมการและดำเนินการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ของ มหาวิทยาลัยและหน่วยงานต่างๆ เช่น สถานทูต มหาวิทยาลัยภาครัฐและเอกชน ในการร่วมกันกำหนด คุณลักษณะเด็กไทยสู่ประชาคมอาเซียน และจัดทำหลักสูตรอาเซียนศึกษาออกมา ภายใต้ชื่อ “แนวทางการ จัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนระดับประถมศึกษา” ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1. ด้านความรู้ ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับประเทศอาเซียน และความรู้เกี่ยวกับกฎบัตรอาเซียน 2. ด้านทักษะกระบวนการ ประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้และพัฒนาตน ทักษะพลเมืองและความรับผิดชอบต่อสังคม และทักษะพื้นฐาน 3. ด้านเจตคติ ประกอบด้วย การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง วิถีชีวิตประชาธิปไตยสันติวิธี ความ รับผิดชอบต่อประชาคมอาเซียน ภูมิใจในความเป็นไทยและอาเซียน ยอมรับความแตกต่างในการนับถือศาสนา และตระหนักในความเป็นอาเซียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554)

หากพิจารณาให้ดีแล้วปัญหาสำคัญจากการนำหลักสูตรอาเซียนศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการได้ นำเสนอออกมาภายใต้ชื่อ “แนวทางการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนในระดับประถมศึกษา” มาปรับใช้ในการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้และกำหนดเนื้อหาสาระการสอนอาเซียนศึกษาของไทยในปัจจุบันนั้น เนื้อหาสาระ ของหลักสูตรที่ใช้ในการสอนอาเซียนศึกษา ระดับประถมศึกษาฯ ยังไม่มีความชัดเจน มีขอบเขตที่กว้างเกินไปใน แต่ละระดับชั้น โดยหลักสูตรอาเซียนศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการได้นำเสนอออกมาเพื่อให้แต่ละสถานศึกษา ได้นำไปปรับใช้ เป็นเพียงกรอบการนำไปปฏิบัติเพียงกว้างๆ ขาดความชัดเจน ไม่มีการจำแนกว่าในแต่ละ ระดับชั้นนักเรียนต้องเรียนรู้อะไรบ้างเกี่ยวกับอาเซียน เมื่อนโยบายดังกล่าวถูกถ่ายโอนลงมาสู่สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้บริหารการศึกษาและครูผู้สอนส่วนใหญ่เห็นความสำคัญและความจำเป็นที่ จะต้องมีการเตรียมการในเรื่องนี้เป็นอย่างมาก มีการปรับ พัฒนาและแก้ไขหลักสูตรภายในสถานศึกษาที่ ตนเองรับผิดชอบ โดยสอดแทรกบรรจุเนื้อหาสาระเกี่ยวกับอาเซียนศึกษาเข้าไป ซึ่งเนื้อหาสาระ หัวข้อเรื่อง หรือรายละเอียดที่จะสอน แต่ละโรงเรียนก็มีการกำหนดสิ่งที่จะสอนแตกต่างกันไป ที่ผ่านมานั้นหลายๆ

โรงเรียนดำเนินการใช้หลักสูตรอาเซียนศึกษาโดยใช้ชุดยพินิจของผู้บริหารและคณะครูภายในโรงเรียน หลักสูตรอาเซียนศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการจัดทำมาให้โรงเรียนจะถูกนำมาใช้เป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติมากกว่า เพราะทางโรงเรียนแต่ละโรงเรียนจะนำกรอบแนวทางในการปฏิบัติดังกล่าวมาปรับเปลี่ยนและเพิ่มเติมรายละเอียดในภายหลัง จึงทำให้การกำหนดเนื้อหาสาระหรือเรื่องที่จะสอนในแต่ละสถานศึกษาไม่ไปในทิศทางเดียวกัน

นอกจากนี้กระบวนการนำหลักสูตรอาเซียนศึกษาไปใช้แต่ละสถานศึกษาก็มีวิธีการนำไปใช้ที่แตกต่างกันยกตัวอย่าง เช่น บางสถานศึกษาจะมีการจัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม โดยมีการปรับโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา หรือบางโรงเรียนส่งเสริมให้มีการนำองค์ความรู้จากประเทศอาเซียนสอดแทรกเข้าไปในรายวิชาต่างๆ ซึ่งนับว่าเป็นการบูรณาการอาเซียนศึกษาเข้าไปในรายวิชาต่างๆ โดยสิ่งที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้มา มีลักษณะเป็นแนวทางมากกว่าแล้วปล่อยให้โรงเรียนมาประยุกต์ใช้เอง กล่าวคือให้โรงเรียนพิจารณาดำเนินการเอง ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอาเซียนศึกษาในแต่ละโรงเรียนดำเนินการกันไปคนละทิศคนละทางไม่เป็นเอกภาพไปในแนวทางเดียวกัน และยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งจากสภาพปัญหาทั้งหมดในข้างต้นที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปนั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พัชรวาลัย วงศ์บุญสิน และคณะ (2556)

ดังนั้น จากความสำคัญและสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตของหลักสูตรอาเซียนศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่กว้างจนเกินไปจนทำให้เกิดความไม่ชัดเจนในการนำหลักสูตรอาเซียนศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการไปปรับใช้ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ดังกล่าว ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสภาพปัญหาและการนำเสนอแนวทางการใช้หลักสูตรอาเซียนศึกษาระดับประถมศึกษา ยังไม่มีผู้ใดเคยทำมาก่อน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหา ของการใช้หลักสูตรอาเซียนศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบัน และสังเคราะห์นำเสนอแนวทางการใช้หลักสูตรอาเซียนศึกษา เพื่อจะได้เกิดความชัดเจนและเป็นทางเลือกให้กับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนอาเซียนศึกษาโรงเรียนระดับประถมศึกษาโดยทั่วไปของประเทศไทยได้เกิดความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้นในการปฏิบัติ นำไปปรับใช้และดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน

วัตถุประสงค์

- 1 เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของการนำหลักสูตรอาเซียนศึกษาไปใช้ในระดับประถมศึกษา
- 2 เพื่อสังเคราะห์และนำเสนอแนวทางการใช้หลักสูตรอาเซียนศึกษาระดับประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัยของงานวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยแบบผสม คือ ประกอบด้วยข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัยมีดังต่อไปนี้

1. การศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐาน

ศึกษาเอกสาร วารสาร ตำรา หนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ และงานวิจัยต่างๆ

2. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนอาเซียนศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่มากผู้วิจัยจึงได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive selective) โดยเลือกโรงเรียนประถมศึกษาทั้งหมดที่อยู่ในโครงการ ASEAN Learning School จำนวน 151 โรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนที่อยู่ในโครงการนี้กระจายอยู่ครอบคลุมทั้ง 6 ภูมิภาคของประเทศไทย และประกอบด้วยโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และ

ขนาดใหญ่พิเศษ จึงสามารถเป็นกลุ่มตัวอย่างที่สามารถอ้างอิงไปยังกลุ่มประชากรได้ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยใช้ในการตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1)ครูผู้สอนอาเซียนศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3) โรงเรียนละ 1 คน รวม 151 คน 2) ครูผู้สอนอาเซียนศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6) โรงเรียนละ 1 คน รวม 151 คน รวมทั้งหมด 302 คน

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 2 ชิ้น คือ 1. แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหา และข้อเสนอแนะในการใช้หลักสูตรอาเซียนศึกษาระดับประถมศึกษา และ 2. แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของแนวทางการใช้หลักสูตรอาเซียนศึกษาระดับประถมศึกษาที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ออกมาจากแบบสอบถามในส่วนที่ 1 โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้า ทฤษฎี หลักการแนวคิดต่างๆ เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรอาเซียนศึกษาระดับประถมศึกษา ตลอดจนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามากำหนดโครงสร้าง ขอบข่ายเนื้อหา และรูปแบบของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์
2. สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ตามรูปแบบที่ได้วางเอาไว้
3. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเพื่อให้ข้อเสนอแนะ
4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องของภาษาที่ใช้ในแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ พิจารณาแก้ไขปรับปรุง
5. นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา และจัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่ในโครงการ ASEAN Learning School จำนวน 151 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 ชุด โดยผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละโรงเรียนจะแบ่งเป็นครูระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3) 1 คน และครูระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6) 1 คน ในแต่ละโรงเรียน รวมผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 302 คน
2. จัดเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่โรงเรียนกลุ่มตัวอย่างส่งกลับมา นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับมาทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาของการใช้หลักสูตรอาเซียนศึกษาระดับประถมศึกษา และสังเคราะห์ออกมาเป็นแนวทางในการใช้หลักสูตรอาเซียนศึกษาระดับประถมศึกษา
3. นำแนวทางการใช้หลักสูตรอาเซียนศึกษาระดับประถมศึกษาที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ออกมาจากแบบสอบถามที่ส่งไปยังโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการสอนอาเซียนศึกษา และผู้เชี่ยวชาญทางด้านการประถมศึกษา โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ได้กำหนดประเด็นคำถามเอาไว้ล่วงหน้าเป็นที่เรียบร้อยแล้ว
4. ผู้วิจัยนำผลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในช่วงต้นมาวิเคราะห์แก่นสาระ สรุปและนำเสนอเป็นแนวทางการใช้หลักสูตรอาเซียนศึกษาระดับประถมศึกษา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

1. วิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเรื่องนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามในส่วนนี้มีทั้งข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของการใช้หลักสูตรอาเซียนศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา และแนวทางการใช้หลักสูตรอาเซียนศึกษาระดับประถมศึกษา โดยข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การหาความถี่ และค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์แก่นสาระ (Content Analysis) และการสังเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ เป็นการนำแนวทางการใช้หลักสูตรอาเซียนศึกษาในระดับประถมศึกษาที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากในส่วนที่ 1 ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน และนำข้อเสนอแนะความคิดเห็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาพัฒนาแก้ไขปรับปรุง

2. นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในข้างต้นมาสรุปเป็นผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และจัดทำรายงานการวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรอาเซียนศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยจะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล จากการสำรวจข้อมูล มีผู้เข้าร่วมให้ข้อมูลจำนวน 242 จากทั้งหมด 302 โดยคิดเป็นร้อยละ 80.13 ผลการวิจัยพบว่า

		ความถี่	ร้อยละ
1. ท่านได้รับเอกสารประกอบหลักสูตรอาเซียนศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการ	ได้รับ	96	39.7
	ไม่ได้รับ	146	60.3
	รวม	242	100.0
2. ท่านเคยได้รับสื่อการสอนอาเซียนศึกษาจากหน่วยงานภายนอกโรงเรียน	เคยได้รับ	67	27.7
	ไม่เคยได้รับ	175	72.3
	รวม	242	100.0
3. ท่านเคยได้รับการอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการนำหลักสูตรไปใช้	เคย	98	40.5
	ไม่เคย	144	59.5
	รวม	242	100.0

สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมในส่วนที่ 1 จากการสำรวจพบว่า ร้อยละ 60.3 ไม่ได้รับเอกสารประกอบหลักสูตรอาเซียนศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการ ร้อยละ 72.3 ไม่เคยได้รับสื่อการสอนอาเซียนศึกษาจากหน่วยงานภายนอกโรงเรียน และ ร้อยละ 59.5 ระบุว่าไม่เคยได้รับการอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการนำหลักสูตรไปใช้ สำหรับด้านการเตรียมความพร้อมส่วนที่ 2 ซึ่งระบุในตารางที่ 3 ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยว่าพวกเขาได้รับคัดเลือกเป็นครูผู้สอนเนื่องจากมีความรู้เกี่ยวกับอาเซียนศึกษา พวกเขาได้รับเลือกเป็นครูผู้สอนเนื่องจากมีความสนใจเรื่องอาเซียนศึกษา พวกเขาได้รับคัดเลือกเนื่องจากมีความถนัดในการสอนอาเซียนศึกษา พวกเขามีความเข้าใจสาระสำคัญต่างๆที่อธิบายไว้ในหลักสูตรอาเซียนศึกษาอย่างชัดเจน หลักสูตรอาเซียนศึกษามีขอบเขตเนื้อหาที่กว้างและไม่เหมาะสมกับการนำไปใช้ในชั้นเรียนระดับประถมศึกษา และ พวกเขาเห็นว่าเนื้อหาสาระในเอกสารประกอบหลักสูตรอาเซียนศึกษาอยากแก่การทำความเข้าใจ แต่พวกเขา

เขาไม่เห็นด้วยว่า พวกเขาได้รับเลือกเป็นครูผู้สอนเนื่องจากมีประสบการณ์การสอนอาชีวศึกษา และ ไม่เห็นด้วยว่าพวกเขาไม่มีเวลาในการศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรอาชีวศึกษาเนื่องจากมีภาระอื่นที่นอกเหนือจากงานสอน นอกจากนี้จากการพิจารณา ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดที่ค่อนข้างตรงกัน โดยมีค่า S.D. อยู่ที่ 0.57197 ถึง 0.95766

		ความถี่	ร้อยละ
1. ท่านเคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับคู่มือการใช้หลักสูตรอาชีวศึกษา	เคย	55	22.7
	ไม่เคย	187	77.3
	รวม	242	100.0
2. ท่านเคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการสอนอาชีวศึกษา	เคย	57	23.6
	ไม่เคย	185	76.4
	รวม	242	100.0
3. ท่านเคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดทำและแนวทางการใช้สื่อการสอนอาชีวศึกษา	เคย	96	39.7
	ไม่เคย	146	60.3
	รวม	242	100.0
4. ท่านเคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับแนวทางในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนอาชีวศึกษา	เคย	107	44.2
	ไม่เคย	135	55.8
	รวม	242	100.0

สำหรับด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรส่วนที่ 1 จากผลวิจัยพบว่า ร้อยละ 77.3 ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับคู่มือการใช้หลักสูตรอาชีวศึกษา ร้อยละ 76.4 ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการสอนอาชีวศึกษา ร้อยละ 60.3 ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดทำและแนวทางการใช้สื่อการสอนอาชีวศึกษา และ ร้อยละ 55.8 ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับแนวทางในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนอาชีวศึกษา สำหรับด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรส่วนที่ 2 จากผลสำรวจพบว่า โดยเฉลี่ยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า โรงเรียนของพวกเขาได้รับการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอสำหรับการนำไปใช้จัดกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้อง กับอาชีวศึกษา และเห็นด้วยว่าทางโรงเรียนของพวกเขา มีการใช้บริการอาคารสถานที่สำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพียงพอเมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นที่ค่อนข้างตรงกัน โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.82472 และ 0.64368

		ความถี่	ร้อยละ
1. โรงเรียนของท่านมีการวางแผนการใช้หลักสูตรอาชีวศึกษาล่วงหน้า	ปฏิบัติ	235	97.1
	ไม่เคยปฏิบัติ	7	2.9
	รวม	242	100.0
2. โรงเรียนของท่านดำเนินการตามแผนการใช้หลักสูตรที่ได้วางเอาไว้อย่างครบถ้วนทุกขั้นตอน	ปฏิบัติ	236	97.5
	ไม่เคยปฏิบัติ	6	2.5
	รวม	242	100.0

		ความถี่	ร้อยละ
3. โรงเรียนของท่านมีการวางแผนแบ่งภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ อย่างชัดเจน	ปฏิบัติ	231	95.5
	ไม่เคยปฏิบัติ	11	4.5
	รวม	242	100.0
4. โรงเรียนของท่านมีการจัดเตรียมรายละเอียด โครงสร้างรายวิชาอาเซียนศึกษามีการกำหนด รายละเอียดข้อบ่งชี้ของเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละ คาบเวลาของแต่ละวันหรือสัปดาห์ไว้ล่วงหน้าอย่าง ชัดเจน	ปฏิบัติ	232	95.9
	ไม่เคยปฏิบัติ	10	4.1
	รวม	242	100.0
5. โรงเรียนของท่านจัดทำแผนการประเมินผลการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนอาเซียนศึกษาอย่าง ชัดเจน	ปฏิบัติ	32	13.2
	ไม่เคยปฏิบัติ	210	86.8
	รวม	242	100.0
6. โรงเรียนของท่านจัดทำแผนการติดตามผลหลังการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนอาเซียนศึกษาอย่าง ชัดเจน	ปฏิบัติ	182	75.2
	ไม่เคยปฏิบัติ	60	24.8
	รวม	242	100.0
7. โรงเรียนของท่านจัดกิจกรรมอาเซียนศึกษาใน รูปแบบวิชาเพิ่มเติม	ปฏิบัติ	231	95.5
	ไม่เคยปฏิบัติ	11	4.5
	รวม	242	100.0
8. โรงเรียนของท่านจัดกิจกรรมอาเซียนศึกษาโดย บูรณาการสอดแทรกในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม	ปฏิบัติ	234	96.7
	ไม่เคยปฏิบัติ	8	3.3
	รวม	242	100.0
9. โรงเรียนของท่านจัดกิจกรรมอาเซียนศึกษาโดย บูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้	ปฏิบัติ	128	52.9
	ไม่เคยปฏิบัติ	114	47.1
	รวม	242	100.0
10. โรงเรียนของท่านจัดกิจกรรมอาเซียนศึกษาโดย จัดทำในรูปแบบค่ายอาเซียน	ปฏิบัติ	217	89.7
	ไม่เคยปฏิบัติ	25	10.3
	รวม	242	100.0
11. ท่านจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ก่อนการ จัดกิจกรรมในชั้นเรียน	ปฏิบัติ	227	93.8
	ไม่เคยปฏิบัติ	15	6.2
	รวม	242	100.0

สำหรับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติเกี่ยวกับหลักสูตรอาเซียนศึกษา ร้อยละ 97.1 เห็นว่าโรงเรียนของพวกเขา มีการวางแผนการใช้หลักสูตรอาเซียนศึกษาล่วงหน้า ร้อยละ 97.5 เห็นว่าโรงเรียนของพวกเขา มีการดำเนินงานตามแผนการใช้หลักสูตรที่ได้วางเอาไว้ครบถ้วน ร้อยละ 95.5 เห็นว่าโรงเรียนของพวกเขา มี

การวางแผนแบ่งภาระหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้อย่างชัดเจน ร้อยละ 95.9 เห็นว่าโรงเรียนของพวกเขามีการจัดเตรียมรายละเอียดโครงสร้าง รายวิชาอาเซียนศึกษา และ มีการกำหนดรายละเอียดข้อข่ายเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบเวลาของแต่ละวันหรือสัปดาห์ไว้ล่วงหน้า อย่างชัดเจน ร้อยละ 86.8 เห็นว่าโรงเรียนพวกเขาไม่มีการจัดทำแผนการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอาเซียนศึกษาอย่างชัดเจน ร้อยละ 75.2 เห็นว่าโรงเรียนของพวกเขาจัดทำแผนการติดตามผลหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอาเซียนศึกษาอย่างชัดเจน ร้อยละ 95.5 เห็นว่าโรงเรียนของพวกเขาจัดกิจกรรมอาเซียนศึกษาในลักษณะรูปแบบวิชาเพิ่มเติม ร้อยละ 96.7 เห็นว่า โรงเรียนของพวกเขาจัดกิจกรรมอาเซียนศึกษาโดยบูรณาการสอดแทรกในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม ร้อยละ 52.9 เห็นว่าโรงเรียนของพวกเขาจัดกิจกรรมอาเซียนศึกษาโดยบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ ร้อยละ 89.7 เห็นว่าโรงเรียนของพวกเขาจัดกิจกรรมอาเซียนศึกษาโดยจัดทำในรูปแบบค่ายอาเซียน และ ร้อยละ 93.8 เห็นว่าพวกเขาได้จัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ก่อนการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน

สำหรับระดับปัญหาที่พบเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนศึกษา จากผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนของพวกเขา พบปัญหาเกี่ยวกับ การวางแผนการใช้หลักสูตรอาเซียนศึกษาล่วงหน้า อยู่บ่อยครั้ง นอกจากนี้ จากผลสำรวจพบว่า โรงเรียนของพวกเขาพบปัญหาเป็นบางครั้งเกี่ยวกับด้านต่างๆต่อไปนี้ คือ การดำเนินการตามแผนการตามหลักสูตรที่ได้วางเอาไว้ การวางแผนแบ่งภาระหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดเตรียมรายละเอียดโครงสร้างรายวิชาอาเซียนศึกษาและข้อข่ายของเนื้อหาที่จะสอนไว้ล่วงหน้า การจัดทำแผนการประเมินผลการจัดกิจกรรม การจัดทำแผนการติดตามผลหลังการทำกิจกรรม การจัดกิจกรรมอาเซียนศึกษาในรูปแบบวิชาเพิ่ม การจัดกิจกรรมอาเซียนศึกษาโดยบูรณาการสอดแทรกในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม การจัดกิจกรรมโดยบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ การจัดทำกิจกรรมในรูปแบบค่ายอาเซียน และ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ก่อนการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หรือ Standard Deviation พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามไม่ค่อยมีความเห็นที่แตกต่างเกี่ยวกับระดับปัญหาที่พบ โดยมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตั้งแต่ 0.28096 ถึง 0.56003

ส่วนที่ 2 แนวทางการใช้หลักสูตรอาเซียนศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน เกิดจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรร่วมกับ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความเหมาะสมของแนวทางการใช้หลักสูตรที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้นมา ผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักสูตรอาเซียนศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรและประสบความสำเร็จต้อง ประกอบด้วยงานหลัก 4 งาน คือ

1. ด้านการเตรียมความพร้อม

บทบาทของหน่วยงานส่วนกลาง ต้องมีการจัดการอบรมทำความเข้าใจเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการนำหลักสูตรไปใช้ จัดเตรียมเอกสารประกอบหลักสูตรอาเซียนศึกษา คู่มือการใช้หลักสูตร จัดเตรียมสื่อสำหรับการสอนเบื้องต้นให้กับโรงเรียนต่างๆ

บทบาทของผู้บริหาร ให้ความสำคัญและมอบนโยบายในการปฏิบัติอย่างชัดเจน จัดบุคลากรผู้เกี่ยวข้องและครูเข้าสอนอาเซียนศึกษาอย่างเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและประสบการณ์ รวมทั้งสรรหาวิธีการต่างๆ ในการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ จัด

อำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้ใช้หลักสูตร ได้แก่ การบริการห้องสอนวิชาอาชีวศึกษา การให้บริการห้องสมุด สื่อการเรียนการสอน ประชุมหรือทำความเข้าใจกับผู้ที่เกี่ยวข้อง และติดตามผลการปฏิบัติ

บทบาทของครู ทำความเข้าใจเนื้อหาสาระในหลักสูตร และเมื่อเกิดข้อสงสัยในกรณีต่างๆ ต้องสอบถามผู้รู้หรือผู้ที่เชี่ยวชาญที่สามารถให้คำตอบได้จนเกิดความกระจ่าง วางแผนจัดเตรียมความพร้อมการจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา โครงสร้างรายวิชา

2. ด้านการบริหารหลักสูตร เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของคณะบุคคล อันได้แก่ ผู้บริหารและคณะครู เป็นต้น

บทบาทของผู้บริหาร วางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน ได้แก่ การประชุมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดปฏิทินการศึกษา ความรับผิดชอบงานตามภาระหน้าที่ การจัดชั้นตอนและเวลาในการทำงาน ประเมินผลการดำเนินงาน เป็นการตรวจสอบผลการดำเนินงานว่าบรรลุตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร ซึ่งนำไปสู่การหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาในลำดับต่อไป

บทบาทของครู การจัดเตรียมรายละเอียดโครงสร้างรายวิชาอาชีวศึกษา การกำหนดรายละเอียดขอบข่ายของเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบเวลาของแต่ละวันหรือสัปดาห์ โดยมีการวางแผนและจัดทำล่วงหน้าก่อนการนำหลักสูตรไปใช้ ดำเนินงานตามแผนงานด้านวิชาการที่กำหนดเอาไว้เป็นขั้นตอน ประเมินผลการดำเนินงาน เป็นการตรวจสอบผลการดำเนินงานว่าบรรลุตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร ซึ่งนำไปสู่การหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาในลำดับต่อไป

3. ด้านการจัดการเรียนการสอน

บทบาทผู้บริหาร มอบหมายนโยบายเกี่ยวกับการจัดการและพัฒนาการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอาชีวศึกษา มีการนิเทศและติดตามผลการปฏิบัติงาน

บทบาทครู การวางแผนโดยการจัดทำแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในทุกๆ ครั้งที่จะจัดกิจกรรม ซึ่งจะทำให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีจุดมุ่งหมายช่วยให้ข้อบกพร่องในการใช้หลักสูตรลดลง และประสบความสำเร็จในการใช้หลักสูตรได้มากยิ่งขึ้น จัดกิจกรรมการเรียนรู้ คัดเลือกเทคนิคและวิธีสอนที่เหมาะสมเพื่อให้ตอบสนองต่อเจตนาหรือเป้าหมายของหลักสูตรอาชีวศึกษาที่ได้กำหนดไว้ วัดและ ประเมินผลการเรียนการสอน ซึ่งเป็นวิธีการได้มาซึ่งข้อมูลในการชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการและความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าบรรลุตามจุดประสงค์ของการเรียนการสอนและความมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่ เช่น การทดสอบ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การวัดทัศนคติเจตคติ การสังเกตการร่วมกิจกรรม

4. ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

บทบาทของหน่วยงานส่วนกลาง จัดสรรงบประมาณให้กับโรงเรียนต่างๆ อย่างเหมาะสมและเพียงพอต่อการจัดกิจกรรมอาชีวศึกษา จัดการอบรมเพิ่มเติมระหว่างการใช้หลักสูตร ฝึกอบรมให้กับครูขณะที่กำลังดำเนินการใช้หลักสูตรเพราะขณะที่ใช้หลักสูตรจะพบปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิด ดังนั้นเมื่อใช้หลักสูตรผ่านไประยะหนึ่งจึงต้องมีการจัดการอบรมเพื่อช่วยครูในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

บทบาทของผู้บริหาร จัดสรรงบประมาณที่ได้มาจากหน่วยงานส่วนกลางให้กับครู หรือผู้รับผิดชอบอย่างทั่วถึงสำหรับการนำไปใช้จัดกิจกรรมอย่างต่างๆ อนุมัติให้มีการจัดศูนย์การเรียนรู้อาชีวศึกษาภายในโรงเรียน สนับสนุนด้านอาคารสถานที่สำหรับการใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมอย่างเพียงพอ

บทบาทครู เข้ารับการอบรมระหว่างการใช้หลักสูตรที่จัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิด

อภิปรายผล

สำหรับระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ หรือร้อยละ 79.8 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และ ร้อยละ 20.2 จบการศึกษาระดับปริญญาโท สำหรับคณะของการศึกษาระดับปริญญาตรี ผลการวิจัยระบุว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 91.7 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีในคณะ ครุศาสตร์ หรือ ศึกษาศาสตร์ สำหรับสาขาในระดับปริญญาตรี ผลการวิจัยระบุว่า ครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม หรือ ร้อยละ 50.0 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขา สังคมศึกษา สำหรับระดับปริญญาโท ผลสำรวจพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ที่จบการศึกษาระดับปริญญาโท หรือ ร้อยละ 95.7 จบการศึกษาในสาขา ครุศาสตร์ หรือ ศึกษาศาสตร์ สำหรับสาขาของปริญญาโท ผลการวิจัยระบุว่าร้อยละ 72.3 ของผู้ที่ศึกษาจบในระดับปริญญาโท จบการศึกษาจากสาขา บริหารการศึกษา และ ร้อยละ 19.1 จบการศึกษาในสาขา หลักสูตรและการสอน แต่มีครูบางส่วนที่ไม่ได้จบการศึกษาในสาขาที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนศึกษา นั่นชี้ให้เห็นว่าทางกระทรวงศึกษาธิการหรือผู้บริหารโรงเรียนไม่ได้ให้ความสำคัญกับการคัดเลือกครูเข้าสอน ซึ่งนับได้ว่าเป็นปัญหาหนึ่งในการจัดการเรียนการสอน

สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อม จากการสำรวจพบว่า ร้อยละ 60.3 ไม่ได้รับเอกสารประกอบหลักสูตรอาเซียนศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการ ร้อยละ 72.3 ไม่เคยได้รับสื่อการสอนอาเซียนศึกษาจากหน่วยงานภายนอกโรงเรียน และ ร้อยละ 59.5 ระบุว่าไม่เคยได้รับการอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการนำหลักสูตรไปใช้ จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าทางหน่วยงานส่วนกลางยังไม่ให้ความสำคัญสำหรับการเตรียมความพร้อม ทั้งในเรื่องของการจัดเอกสารประกอบหลักสูตร สื่อ และการจัดการอบรมให้กับครูในโรงเรียนต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมากเพราะจะทำให้การจัดการเรียนการสอนประสบความสำเร็จและบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ได้วางเอาไว้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สอนง ยอดเศรษฐี (2528) ที่กล่าวถึงความสำคัญต่อการเรียนรู้อาเซียนศึกษาของนักเรียน สำหรับด้านการเตรียมความพร้อม เห็นด้วยว่าพวกเขาได้รับคัดเลือกเป็นครูผู้สอนเนื่องจากมีความรู้เกี่ยวกับอาเซียนศึกษา พวกเขาได้รับเลือกเป็นครูผู้สอนเนื่องจากมีความสนใจเรื่องอาเซียนศึกษา พวกเขาได้รับคัดเลือกเนื่องจากมีความถนัดในการสอนอาเซียนศึกษา พวกเขามีความเข้าใจสาระสำคัญต่างๆที่อธิบายไว้ในหลักสูตรอาเซียนศึกษาอย่างชัดเจน หลักสูตรอาเซียนศึกษามีขอบเขตเนื้อหาที่กว้างและไม่เหมาะสมกับการนำไปใช้ในชั้นเรียนระดับประถมศึกษา และ พวกเขาเห็นว่าเนื้อหาสาระในเอกสารประกอบหลักสูตรอาเซียนศึกษาแยกแ่กการทำความเข้าใจ ซึ่งในความเป็นจริงการจัดกิจกรรมต่างๆ รวมถึงเนื้อหาที่จัดให้กับนักเรียนต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน แต่พวกเขาไม่เห็นด้วยว่า พวกเขาได้รับเลือกเป็นครูผู้สอนเนื่องจากมีประสบการณ์การสอนอาเซียนศึกษา ซึ่งถ้าจะให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จถ้าครูมีประสบการณ์ในการสอนเรื่องนั้นๆ มาก โอกาสในการที่จะสอนเรื่องนั้นๆ ให้ประสบความสำเร็จก็ย่อมมีมากขึ้น และ ไม่เห็นด้วยว่าพวกเขาไม่มีเวลาในการศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรอาเซียนศึกษาเนื่องจากมีภาระอื่นที่นอกเหนือจากงานสอน ซึ่งประเด็นนี้นั้นว่าเป็นสิ่งที่ดีแล้วเหมาะสมที่ภาระงานไม่ได้เป็นอุปสรรคสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู

สำหรับสิ่งที่ต้องการได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรอาเซียน 3 อันดับ จากผลสำรวจพบว่า สิ่งที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมในลำดับที่ 1 คือ แผนการจัดการการเรียนรู้อาเซียนศึกษาแบบบูรณาการในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ สำหรับสิ่งที่ต้องการได้รับการสนับสนุนในลำดับที่ 2 จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการได้รับ คู่มือการวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อาเซียนศึกษาในรูปแบบต่างๆ เป็นลำดับที่ 2 และ สำหรับลำดับที่ 3 คือ งบประมาณที่

ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อาเซียนศึกษา ปัญหาเรื่องงบประมาณเป็นปัญหาเรื้อรังที่พบมานานตั้งแต่หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ด้งานวิจัยของ สอนง ยอดเศรณี (2528) จนกระทั่งหลักสูตร ประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ก็มีงานวิจัยของ สมล สุ่มงเกษตร (2536) และผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กรรณิกา คำราพิช (2548) ได้วิจัยเรื่อง การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ของโรงเรียนนาร่องในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูขาดงบประมาณสนับสนุนในการจัดทำหลักสูตร การจัดซื้อหาสื่อ และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. กระทรวงศึกษาธิการหรือหน่วยงานส่วนกลาง ควรให้ความสำคัญกับการจัดอบรมครู การจัดเตรียมเอกสารประกอบหลักสูตร เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอาเซียนศึกษาให้ประสบความสำเร็จ
2. ผู้บริหารควรคัดเลือกครูผู้สอนอาเซียนศึกษาที่มีความรู้ตรงตามสาขาวิชา มีความสามารถ และมีประสบการณ์ในการสอนด้านอาเซียนศึกษา
3. หน่วยงานส่วนกลางผู้ที่รับผิดชอบต้องมีการสนับสนุนสื่อการจัดการเรียนการสอนที่มีความทันสมัยให้กับโรงเรียนต่างๆ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการการสอนอาเซียนศึกษาในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมให้กับครูในโรงเรียนต่างๆ
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นและข้อข้อยกเว้นของเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษา
3. ควรมีการศึกษาพัฒนาเกี่ยวกับรูปแบบ เทคนิค และวิธีการสอน ที่ใช้กับการเรียนการสอนอาเซียนศึกษา โดยเฉพาะเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการสอนอาเซียนศึกษา

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรรณิกา คำราพิช. (2548). *การใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนประถมศึกษานาร่องและโรงเรียนเครือข่ายนาร่อง ในจังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- แก้วตา คณะวรรณ. (2535). *การสร้างหลักสูตร*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชนันท์ ธาตุทอง. (2550). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น*. นครปฐม: โรงพิมพ์เพชรเกษมการพิมพ์
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). *การพัฒนาหลักสูตร หลักและแนวทางการปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ออลีนเพรส.
- ณรงค์ โพธิ์พุกขานันท์. (2556). *อาเซียนศึกษา ASEAN Studies*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แมคกรอ-ฮิล.
- दनัย ไชโยธา. (2557). *อาเซียนศึกษา ASEAN Studies*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ โอ.เอส. พรินต์ติ้ง เฮาส์.
- ฉำรง บัวศรี. (2542). *ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธนรัชต์การพิมพ์.

- บุญเลี้ยง มุมทอง. (2553). *การพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรราวลัย วงศ์บุญสิน และคณะ. (2556). *การพัฒนาบุคลากรและผลิตภาพบุคลากรเพื่อรองรับการเปิดเสรีอาเซียน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพโรสสิทธิ์ ศรีสุทธิเกิดพร. (2555). *ประชาคมอาเซียน 2558*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เอ็ดิสัน เพรส โปรดักส์ จำกัด.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2542). *หลักสูตรและการสอน*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร
- แรมสมร อยู่สถาพร. (2534). *กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ว. อำพรธน (2555). *การศึกษากลไกการขับเคลื่อนการสร้างประชาคมอาเซียน*. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว.
- สงัด อุทรานันท์. (2527). *พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สนอง ยอดเศรณี. (2528). ปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในทัศนะของผู้บริหาร และครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *แนวการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *แนวการจัดกิจกรรมค่ายอาเซียน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุคนธ์ สินธพานนท์ และ จินตนา วีรเกียรติสุนทร. (2556). *การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่สู่ประชาคมอาเซียน*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพรีนติ้ง.
- สุนีย์ ภูพันธ์. (2546). *แนวคิดพื้นฐานการสร้างและพัฒนาหลักสูตร*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- สุมล สุมังเกษตร. (2536). การใช้หลักสูตรประถมศึกษาฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ในจังหวัดนครสวรรค์. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สุมิตร คุณานุกร. (2520). *หลักสูตรและการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนชม.

ภาษาอังกฤษ

Armstrong, D. G. (1986). *Developing and documenting the curriculum*. Boston: Allyn and Bacon.

Beauchamp, C. (1975). *Developing the curriculum* (3rd ed). New York: HarperCollins.

Taylor, R. W. (1950). *Basic principles of curriculum and instruction*. Chicago: University of Chicago Press.